

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

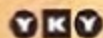
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

NÂZİM HİKMET : Portreler

Memet Fuat

NÂZİM HİKMET : Portreler

Memet Fuat

Yapı Kredi Yayınları 1423
Sanat - 69

NÁZİM HİKMET - Portreler
Memet Fuat

Editör: Ömer Faruk Şerifoğlu
Kitap Tasarımı: Yeşim Balaban
Fotoğraflar: Aydın Coşkun
Baskı: Promat

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2001

ISBN 975-08-0221-7

www.nazimhikmetran.com
memetfuat@hotmail.com

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2001

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
<http://www.shop.superonline.com/yky>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

MEMET FUAT

NÂZİM HİKMET : Portreler

İSTANBUL

Saray'a

1939-İSTANBUL

24 - TEVKİF HURŞİ

TEKRİRİ EVVE

Nazım K.

OTOBİYOGRAFİ

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova'da komünist üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin

hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık gırevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir

otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de

otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Pırağ'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'te
961'de ziyaret ettiğim anıtkabri kitaplarıdır

partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim

Otoportre, Tuval üzerine yağlıboya, 18 x 22 cm

951'de bir denizde genç bir arkadaşıyla yürüdüm üstüne ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim

bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falıma baktırdığım oldu

yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'mde Türkçemle yasak

STANLEY
CLZA 1911

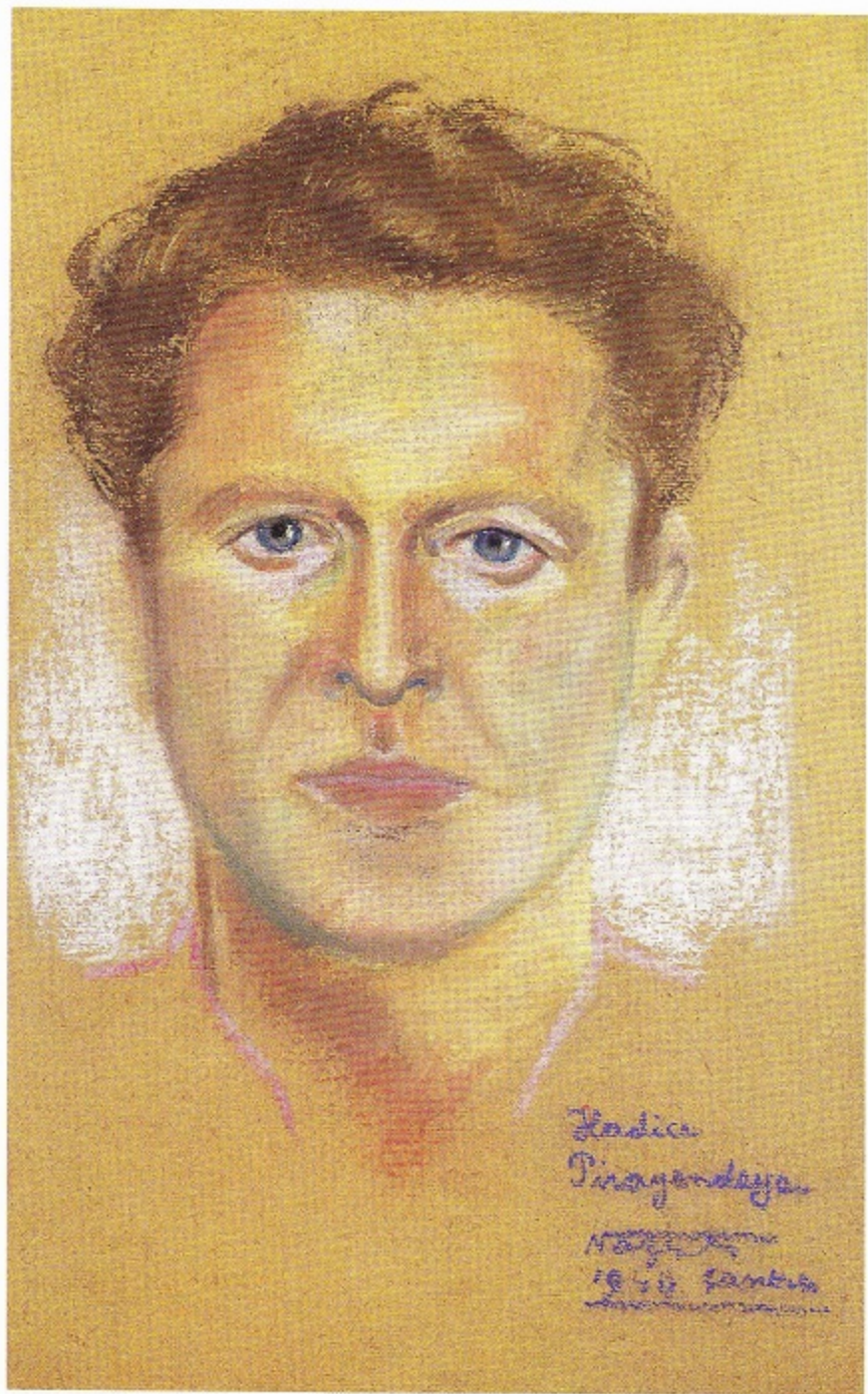
Stanley
1911

kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filan olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın

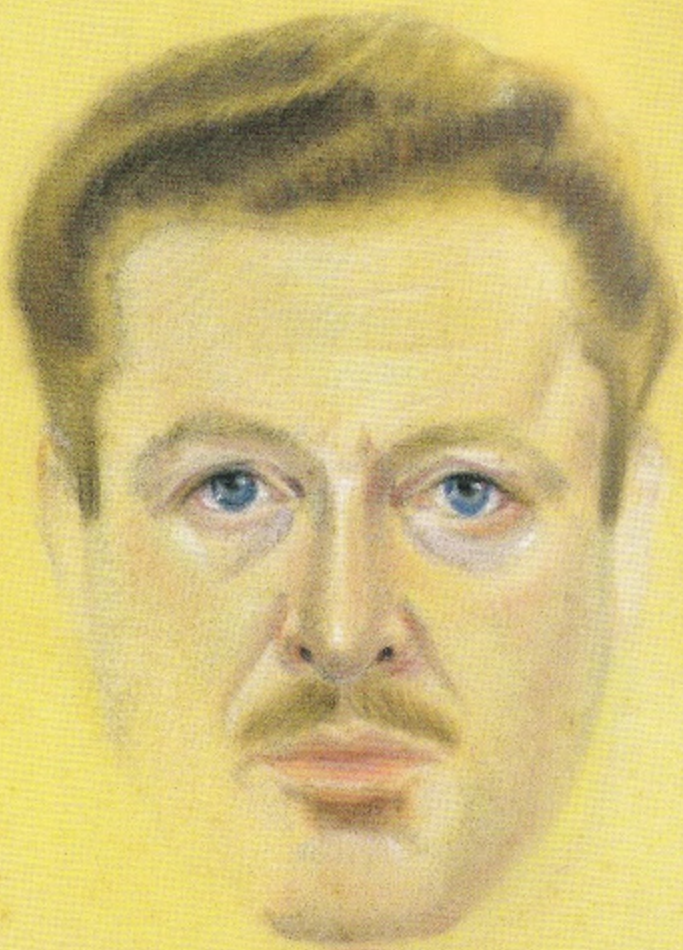
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin’de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim

ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kim bilir.

Bu otobiyografi 1961 yılı 11 Eylülünde
Doğu Berlin’de yazıldı.

Otoportre, Karton üzerine pastel, Çankırı, 1940, 22 x 34 cm

Sarıya'ya
1959 - İstanbul
25 - Tevkihanesi
Tevki Evleri

Nazım Kaya

NÂZIM'IN RESSAMLIĞI

Nâzım resim yapmaya annesine özenerek başlamış olmalı.

Celile Hanımın ressamlığı varlıklı bir kadının oyalanmak için seçtiği bir hobi değil, bir tutkuydu. Ressam olmak için evini barkını dağıtıp Paris'e gittiği söylenirdi.

Kadıköy'de oturduğumuz yıllarda, Nâzım, annem, ben, arada bir ona giderdik. Odaları yaptığı tablolarla doluydu. Evi tam anlamıyla bir ressamın eviydi. Resimden başka bir şey düşünmediği açıktı.

Yalnız yaşıyordu, ama her zaman çok süslüydü. Güzelliğe vurgun bir insan olarak anılırdı.

Yüzünü aşırı boyadığı için Nâzım kızar, söylenir, “Şimdi hepsini silmezsen, çıkıp gidiyorum,” diye kapıya yönelirdi.

Celile Hanım boyalarını silmeye yanımızdan ayrılınca, annem, “Nâzım, niye böyle yapıyorsun, o bir ressam, yüzünü de bir tablo gibi boyuyor, niye anlamıyorsun!” diye fısıldardı.

Ben de merakla bakınırdım iş nereye varacak diye...

Nâzım'ın resim yaptığını ilk Mithat Paşa köşkünde oturduğumuz yıllarda görmüştüm. Ama bunlar yağlıboya ya da pastel resimler değildi. Karakalemle mi, ya da yumuşak bir kurşunkalemle mi, bilmiyorum, evdeki herkesin yandan kafalarını çizmişti.

Hani cğlence yerlerinde ressamilar vardır, belli bir para karşılığı resminizi çiziverirler, onlar gibi...

O gün salondaki şöminenin önüne Adnan Ağabeyin çizim tahtasını yerleştirerek kendine bir yer yapmış, biz de sırayla gidip karşısına oturmuştuk. Bayağı da benzetiyordu.

Vedat Başar, her zaman olduğu gibi işin gırgırındaydı.

“Nâzım, sen aç kalmazsın,” diye takılıyor, bir panayırda tezgâh açsa günde kaç para kazanacağını hesaplıyordu.

O çizimlerin yok olup gittiğini sanıyordum.

Yıllar sonra bir gün Maslak'ta Adam Yayınları'nda otururken, Rasih Nuri İleri'nin üst katımızda, AnaBritannica'da çalışan oğlu Suphi Nuri İleri elinde onlardan ikisiyle geldi :

“Bunları babam bir sahafta bulup almış, size göstermek istedim...”

Vedat Başar ile Leman Teyzemin resimleri idi.

Çok şaşırmıştım... Nasıl olmuş da bir sahafın eline geçmişlerdi?

Vedat Başar, Fahamet Teyzemin, Fifi'nin kocası. Leman Teyze ise Fifi'nin çok sevdiği bir arkadaşı, ona da “teyze” derdim. Kadıköy'deki apartmandayken bizimle otururdu, Mithat Paşa köşküne de sık sık gelip gece yatısına kalırdı.

Öteki resimler kim bilir nerede, kimlerdeydi? Nenem, Fifi, annem, Selma Teyzem, Adnan Ağabey, ben, evde kim varsa, hepimiz sırayla oturmuştuk Nâzım'ın karşısına.

O günün dışında Nâzım'ı resim yaparken gördüğümü anımsamıyorum.

Bursa Cezaevinde, Kontrplak üzerine yağlıboya, Bursa, 1946, 67 x 49 cm

Bir de işte kitap okurken kurşunkalemle kapaklara, kapak içlerine, kenar boşluklara çizimler yapardı. Genellikle gemi, yelkenli, çiçek, el, göz çizimleri, korkunç suratlar...

Resim yapmaya düşkünlüğü İstanbul Tevkifhanesi'nde başlayıp Çankırı Cezacvi'nde tam anlamıyla patlak verdi.

Yağlıboya, guvaş, pastel, karakalem...

Cezaevinin içinden görünümeler, mahkûmların, Piraye'nin, kendisinin portreleri...

Sonra Bursa Cezaevi'nde de arada bir yoğunlaşarak sürdü.

Sanırım bu onun için dinlendirici, oyalayıcı bir uğraştı.

"Bugünlerde kendimi bütünüyle resme verdim," deyip başka her şeyi bıraktığı olurdu.

Balaban'ın yeteneğini sezip gereçlerini ona armağan ettikten sonra resim yapmadığı söylenir, ama açlık grevi sırasında Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'nde kendisini görmeye gittiğim bir gün, bana akrabası olan Mehmet Ali Aybar'ı tanımaktan duyduğu mutluluğu aktarmış,

"Birlikte resim yapıyoruz, o benden daha iyi ressam," demişti.

Cezaevinden çıktıktan sonra, Türkiye'de ya da Sovyetler Birliği'nde resim yapıp yapmadığını bilmiyorum.

Otoportre, Kâğıt üzerine karakalem

6 Ekim 1945

Bulutlar geçiyor : haberlerle yüklü, ağır.

Buruşuyor hâlâ gelmeyen mektup avucumda.

Yürek kirpiklerin ucunda

uzayıp giden toprak uğurlanır.

Benim bağırışım gelir : — “P î r â y e ,

P î r â y e ! ..” — diye...

"Zevcem, ruhurevanım Hatice Pirayende", Çankırı, 1940,
Kâğıt üzerine pastel, 17 x 25 cm

Piraye'nin resimlerinde Nâzım'ın onun iç dünyasını yansıtmayı çok iyi başardığı kanısındayım.

Bunu kendisi de biliyordu.

1940'ta Çankırı'da yapıp neneme gönderdiği pastel bir Piraye resminin altına şöyle yazmıştı :

"Anne, ancak sen ve ben onu böyle görürüz, ve ancak sana yahut bana kızdığı zaman bu kadar şirin olur."

Bir başkasına da şöyle :

"Attığın taş dediğin kuşu vurmuyor."

Çizdikleri Piraye'nin belli durumlardaki görünümleiydi...

Annemi tanıyanlar,

"İyi yakalamış" derlerdi.

"Anne, ancak sen ve ben onu böyle görürüz, ve ancak sana yahut bana kızdığı zaman bu kadar şirin olur.",

Çankırı, 1940, Kâğıt üzerine pastel, 25 x 36 cm

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşıım kırkı geçmiş iken...

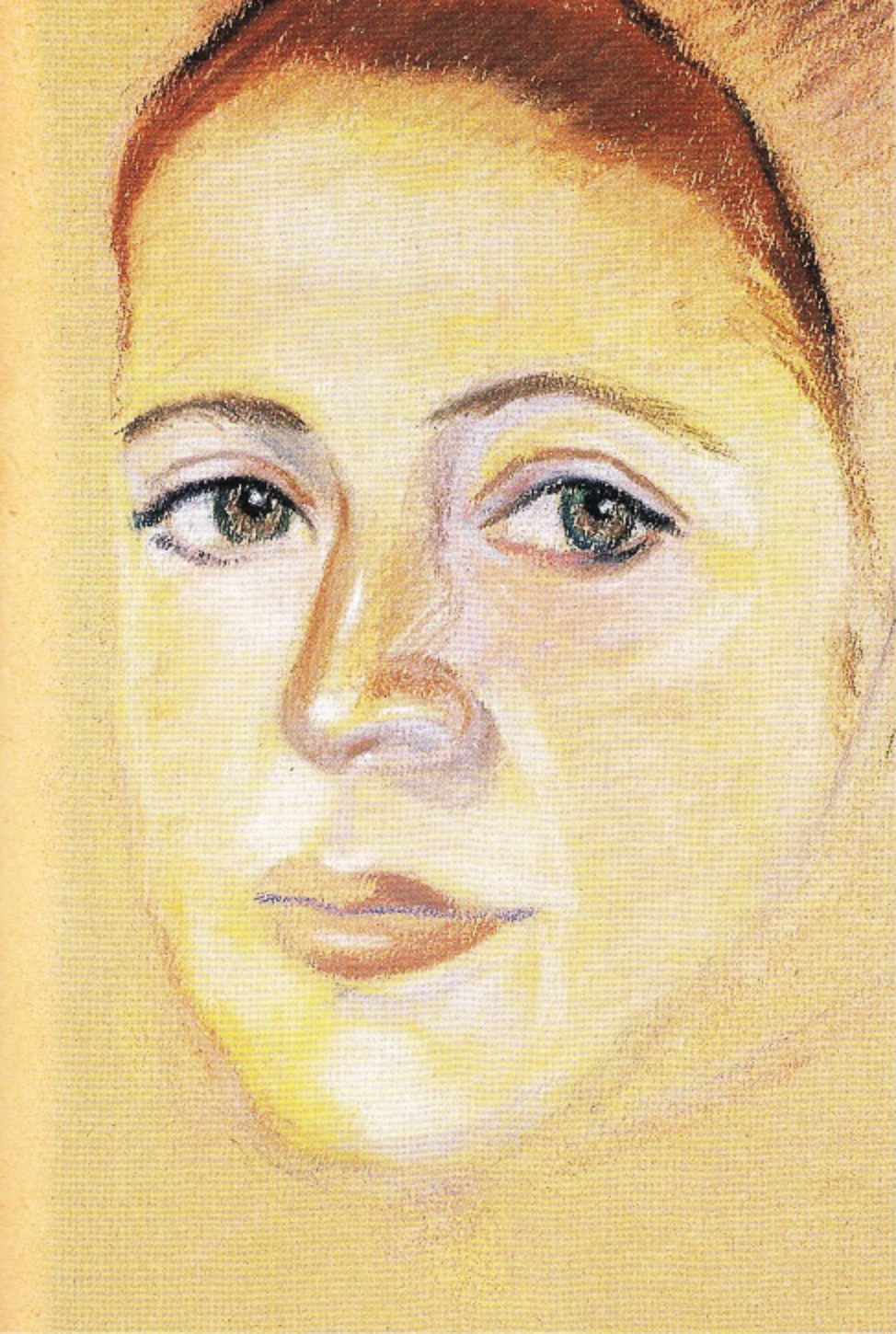
Ne güzel şey hatırlamak seni :
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti...

Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti :
kıpkızıl çizgilerle bölünmüş
sıcak
koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,
yazmak sana dair,
hapiste sırtüstü yatıp seni düşünmek :
filânca gün, falanca yerde söylediğin söz,
kendisi değil
edasındaki dünya...

Ne güzel şey hatırlamak seni.
Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine :
bir çekmece
bir yüzük,
ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.
Ve hemen
fırlayarak yerimden
penceremde demirlere yapışarak
hürriyetin sütbeyaz maviliğine
sana yazdıklarımı bağıra bağıra okumalıyım...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşıım kırkı geçmiş iken...

O şimdi ne yapıyor

şu anda, şimdi, şimdi?

Evde mi, sokakta mı,

çalışıyor mu, uzanmış mı, ayakta mı?

Kolunu kaldırmış olabilir,

– hey gülüm,

beyaz, kalın bileğini nasıl da çırpıplak eder bu hareketi!.. –

O şimdi ne yapıyor,

şu anda, şimdi, şimdi?

Belki dizinde bir kedi yavrusu var,

okşuyor.

Belki de yürüyordur, adımını atmak üzredir,

– her kara günümde onu bana tıpış tıpış getiren

sevgili, canımın içi ayaklar!.. –

Ve ne düşünüyor

beni mi?

Yoksa

ne bileyim

fasulyanın neden bir türlü pişmediğini mi?

Yahut, insanların çoğunun

neden böyle bedbaht olduğunu mu?

O şimdi ne düşünüyor,

şu anda, şimdi, şimdi?...

1940
Naver

5 Kasım 1945

Çiçekli badem ağaçlarını unut.

Değmez,

bu bahiste

geri gelmesi mümkün olmayan hatırlanmamalı.

Islak saçlarını güneşte kurut :

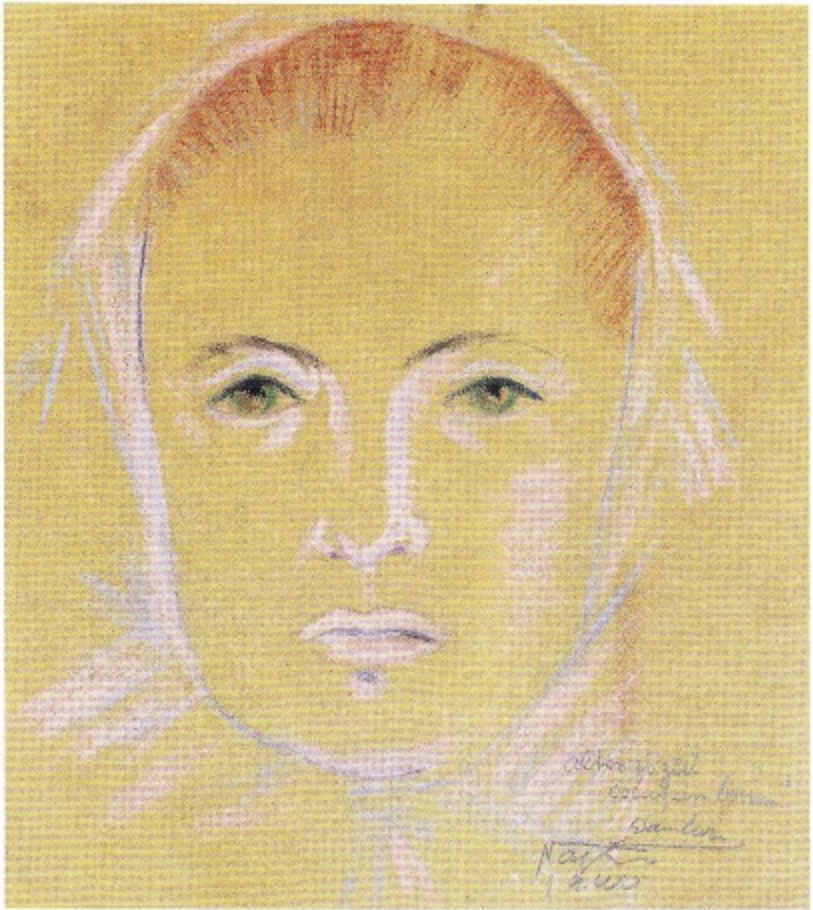
olgun meyvelerin baygınlığıyla pırıldasın

nemli, ağır kıızıltılar...

Sevgilim, sevgilim,

mevsim

sonbahar...

"Altın gözlü çocuğum benim ", Çankırı, 1940,
Kâğıt üzerine pastel, 15 x 16 cm

Karıcığım ,

Hasretliğim on ikinci yılı bu

on ikinci yılı

Gönül ağzına kadar dolu

Sen diyorum İstanbul geliyor aklıma

İstanbul diyorum sen

Sen şehrim kadar güzelsin

şehrim senin kadar acılı .

İşte bu kadar karıcığım . İstersen ~~ya~~ cevap verme .

Koçan

abbigine das ledigen kasse rourmeyer

FOTOĞRAFTAN YAPILAN RESİM

Dayısı Ali Fuat Cebesoy'un etkisiyle Nâzım Bursa Cezaevi'nde zaman zaman birtakım olanaklar elde ederdi.

Örneke romatizmaları için banyo tedavisi gerektiği yolunda bir rapor hazırlanır, böylece yanında jandarmasıyla her gün banyolu bir otele gitmesine izin çıkardı.

Aslında bu Piraye ile buluşması için bir izindi. Çekirge'de karısının kaldığı otele gelir, birkaç saatini onunla geçirirdi.

Bu arada bir sokak fotoğrafçısı denk düşerse, otelin bahçesinde, Bursa Ovasını, Nilüfer'i arkalarına alıp birlikte resimler de çektirirlerdi.

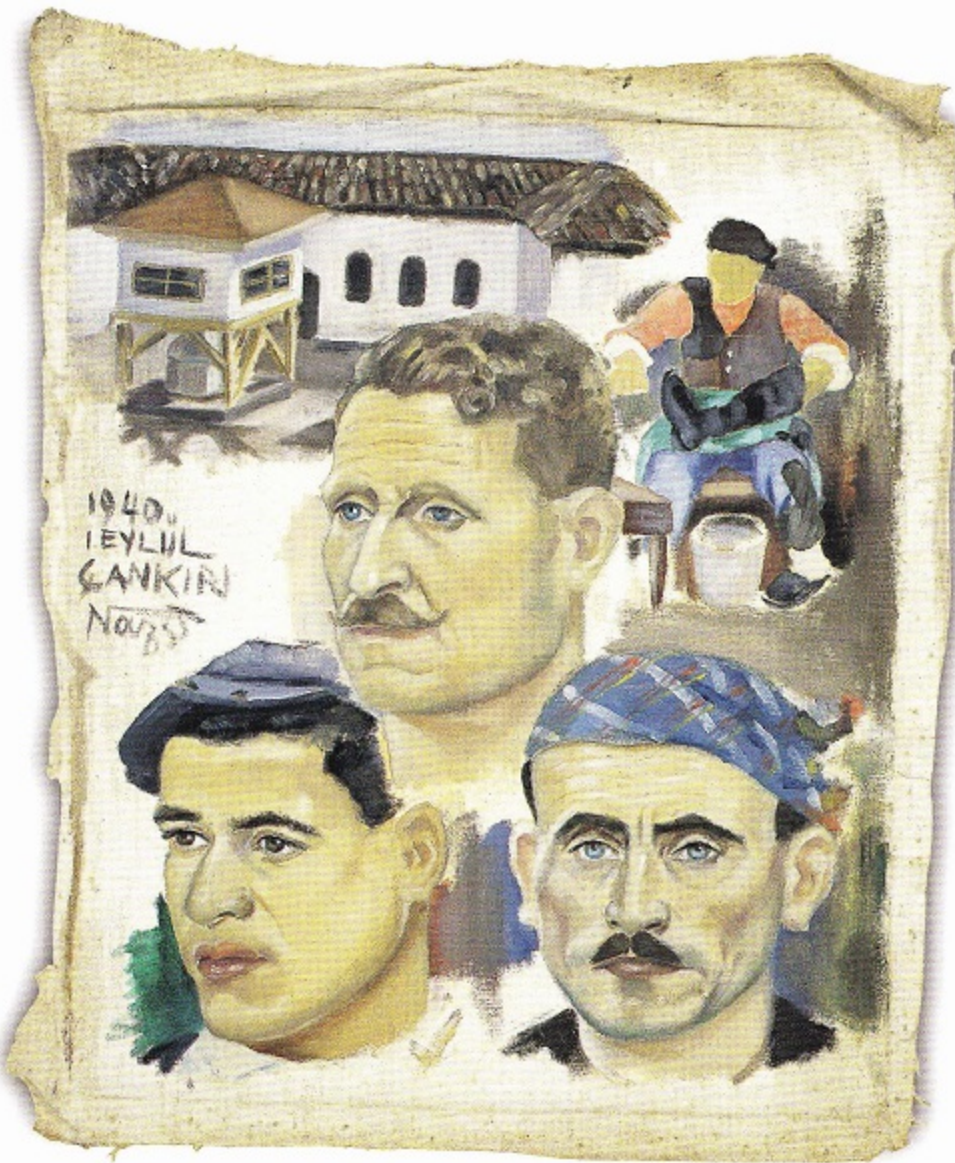
Bu fotoğrafı da, yanılmıyorsam, bir otel bahçesinde, gökyüzüne doğru öyle bir sokak fotoğrafçısına çektirmişlerdi. Sonra Nâzım, herhalde ılık sızıp kendi yüzünü kestiği için, bu fotoğraftan yalnız Piraye'nin başını ayırıp büyötmüştü.

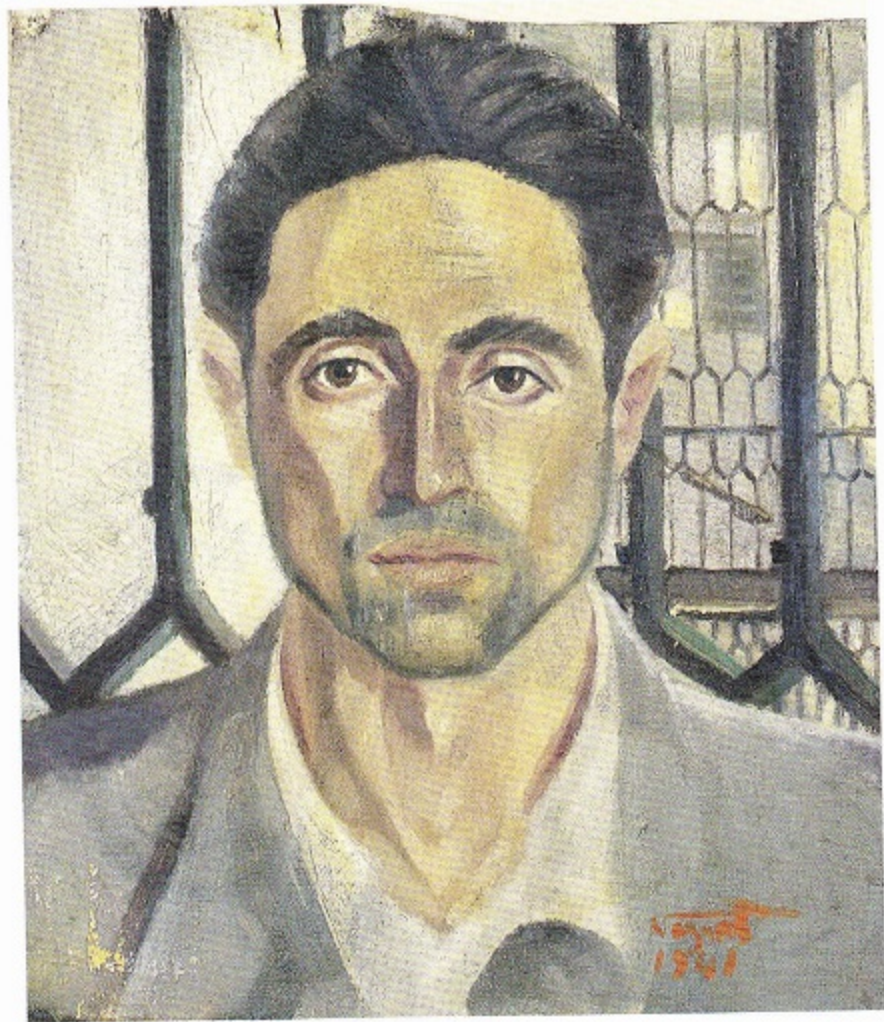
İkisinin böyle alttan çekilen başka fotoğrafları da var. Nâzım seviyordu anlaşılan bu açıyı, ayrıca yüzdeki gölgelenmeleri de seviyor olmalı. Çünkü Piraye'nin bu fotoğrafından salt kırmızının tonlarını kullanarak 31 x 44 cm boyutlarında yağlıboya bir tablo yapmıştı.

Piraye, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 31 x 44 cm

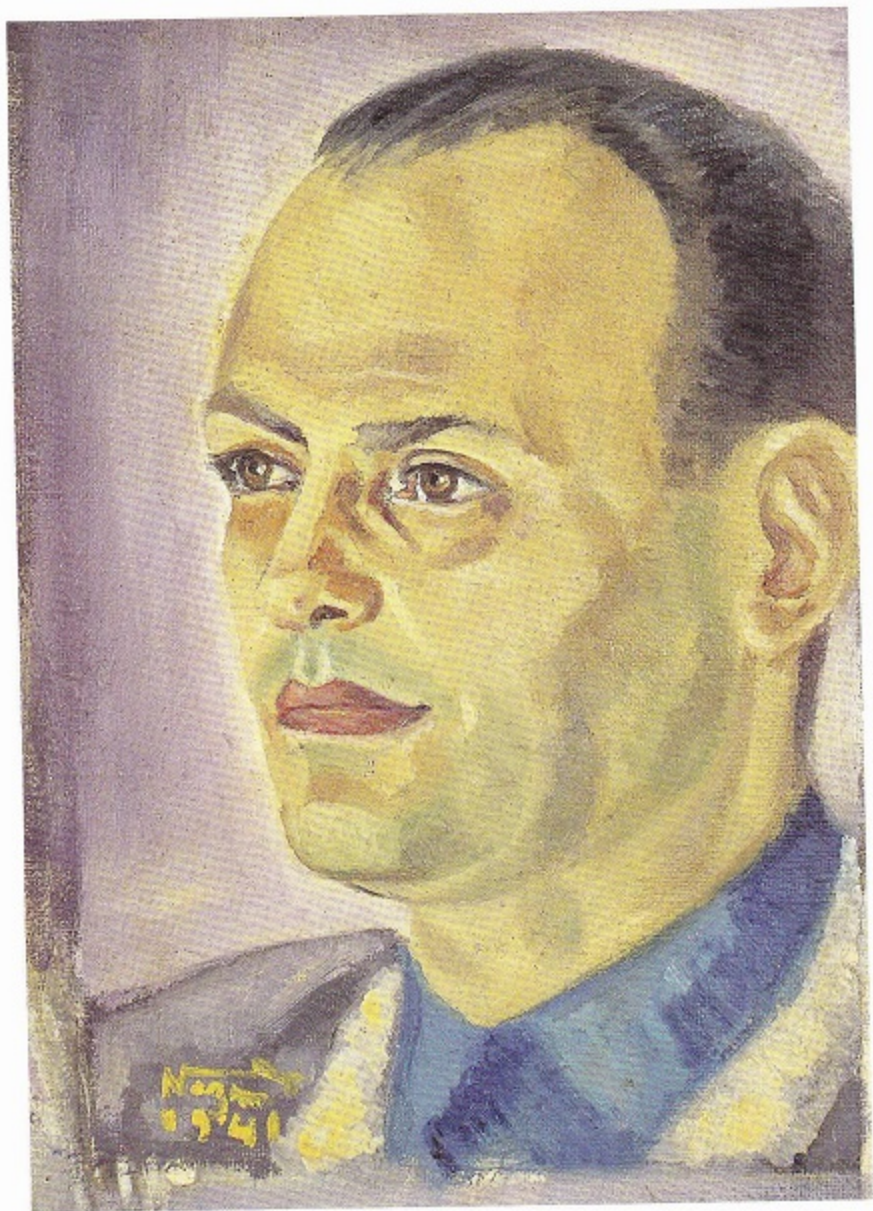
Çankırı, 1940, Tuval üzerine yağlıboya, 33 x 41 cm

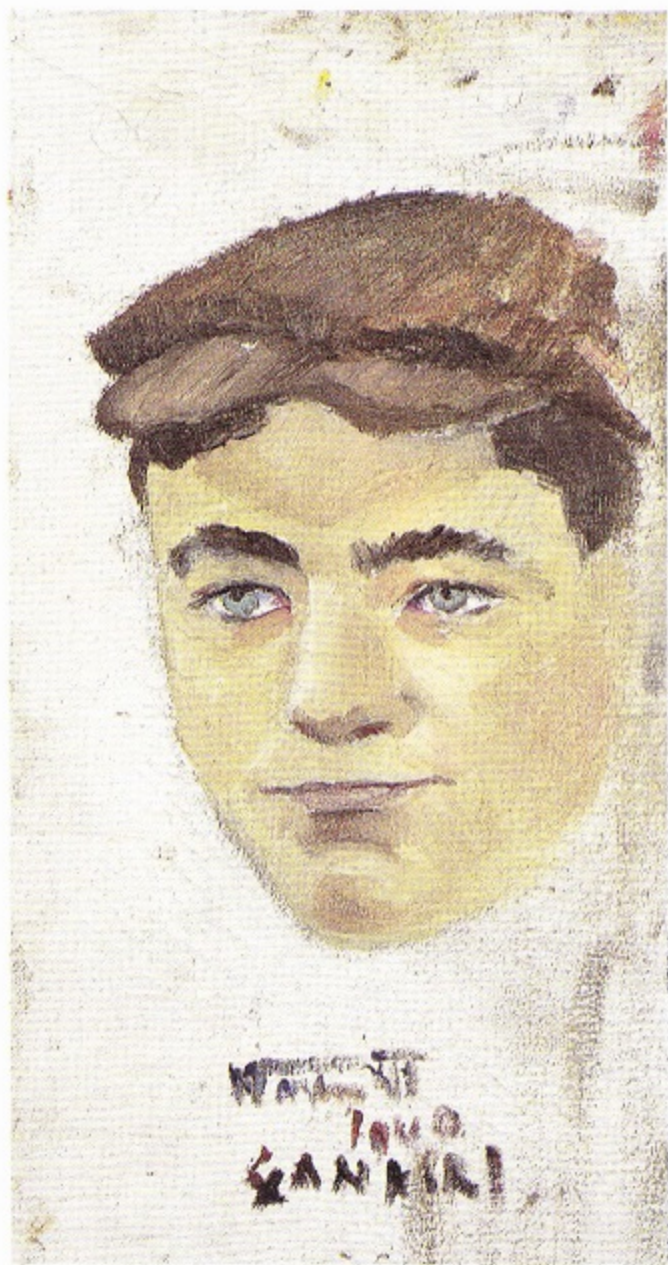
Bursa, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 27 x 32 cm

Bursa 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 25 x 33 cm

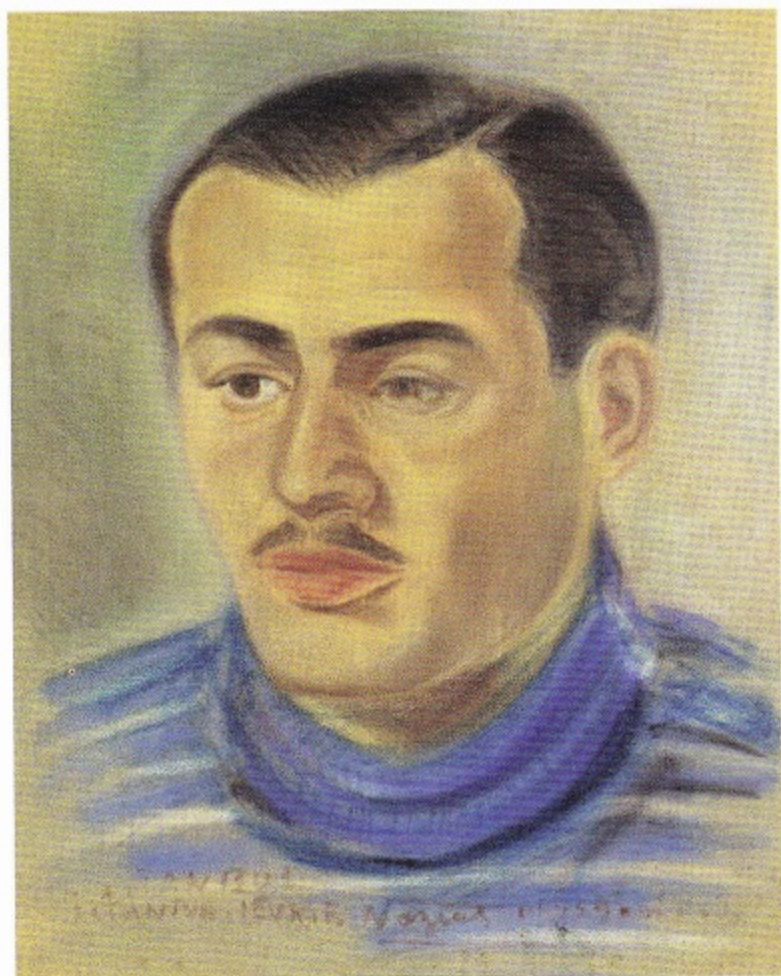

Bursa, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 18 x 26 cm

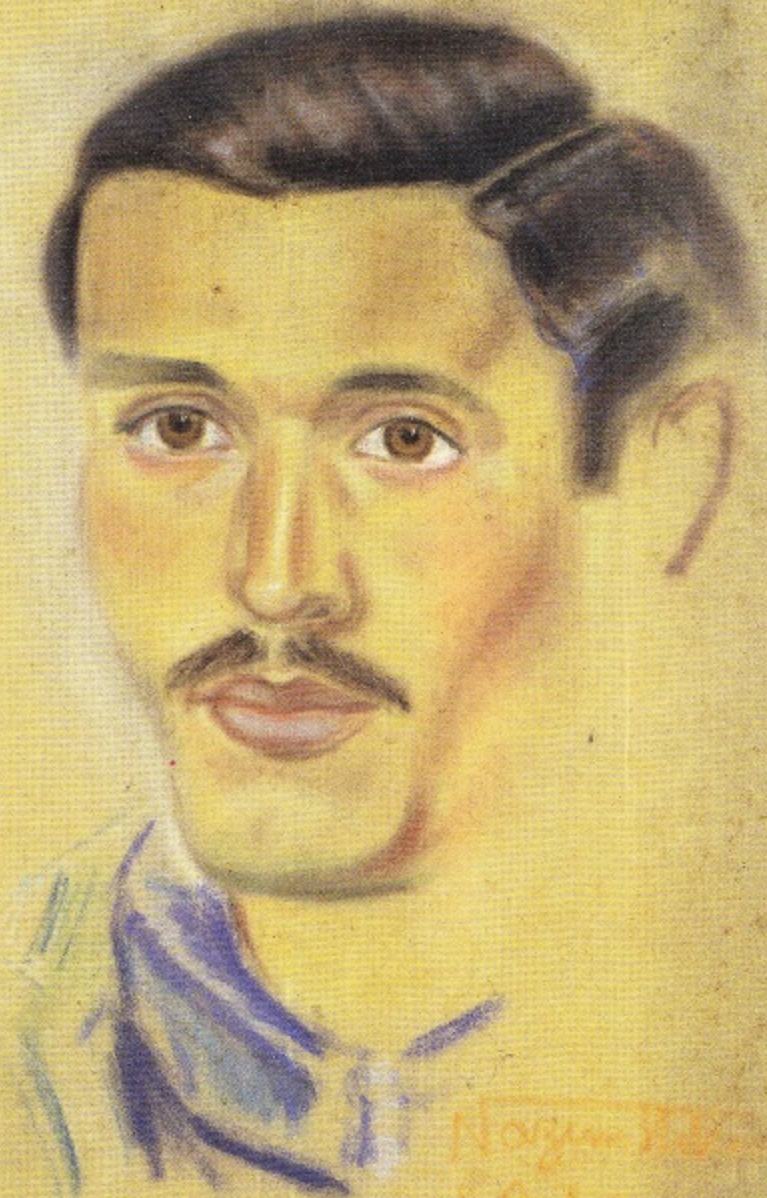

Çankırı, 1940, Kağıt üzerine pastel, 15 x 32 cm

İstanbul, 1939, Kağıt üzerine pastel, 23 x 30 cm

İstanbul, 1939, Kâğıt üzerine pastel, 24 x 36 cm

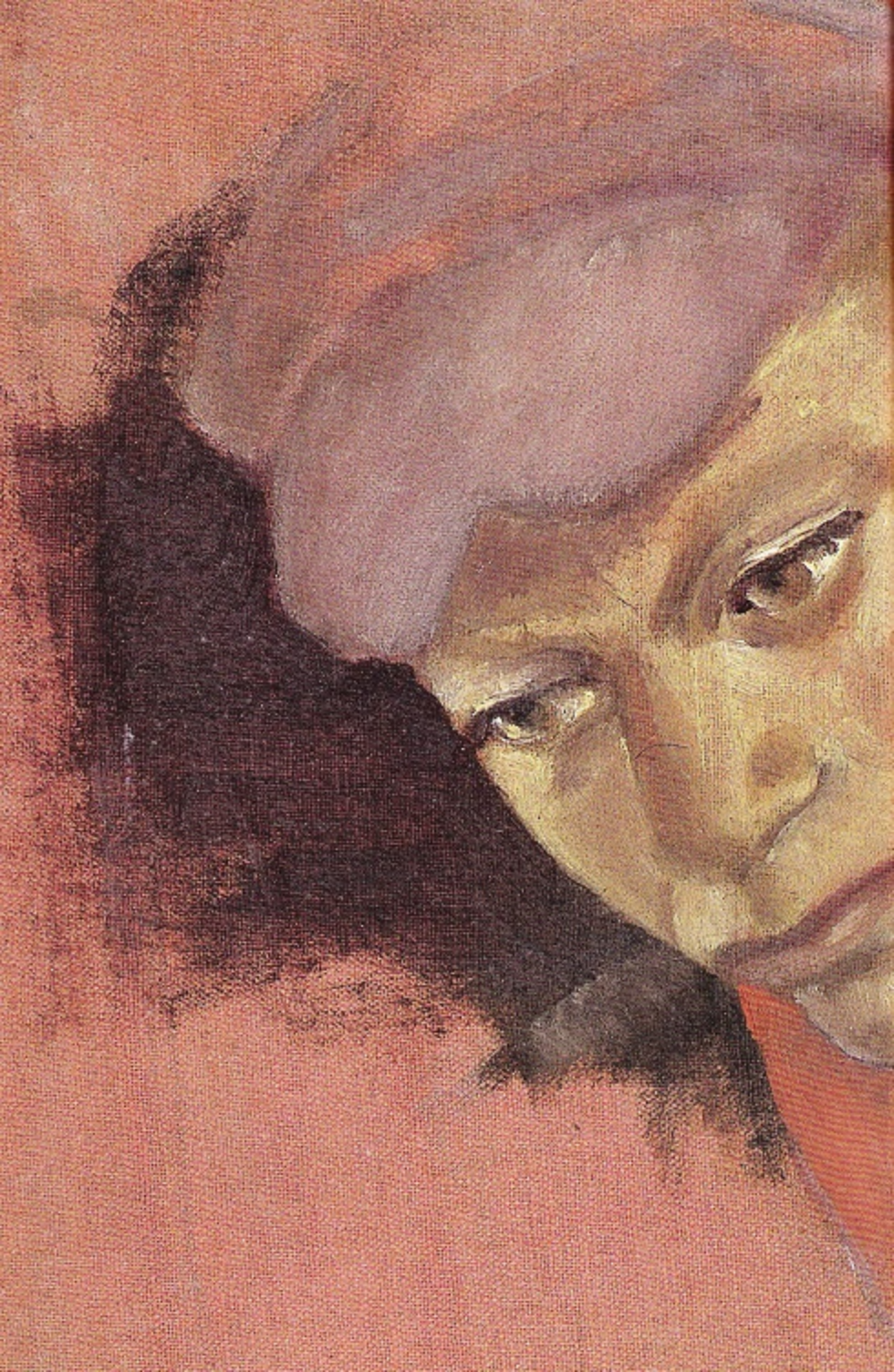

Nazim Hossain

1939

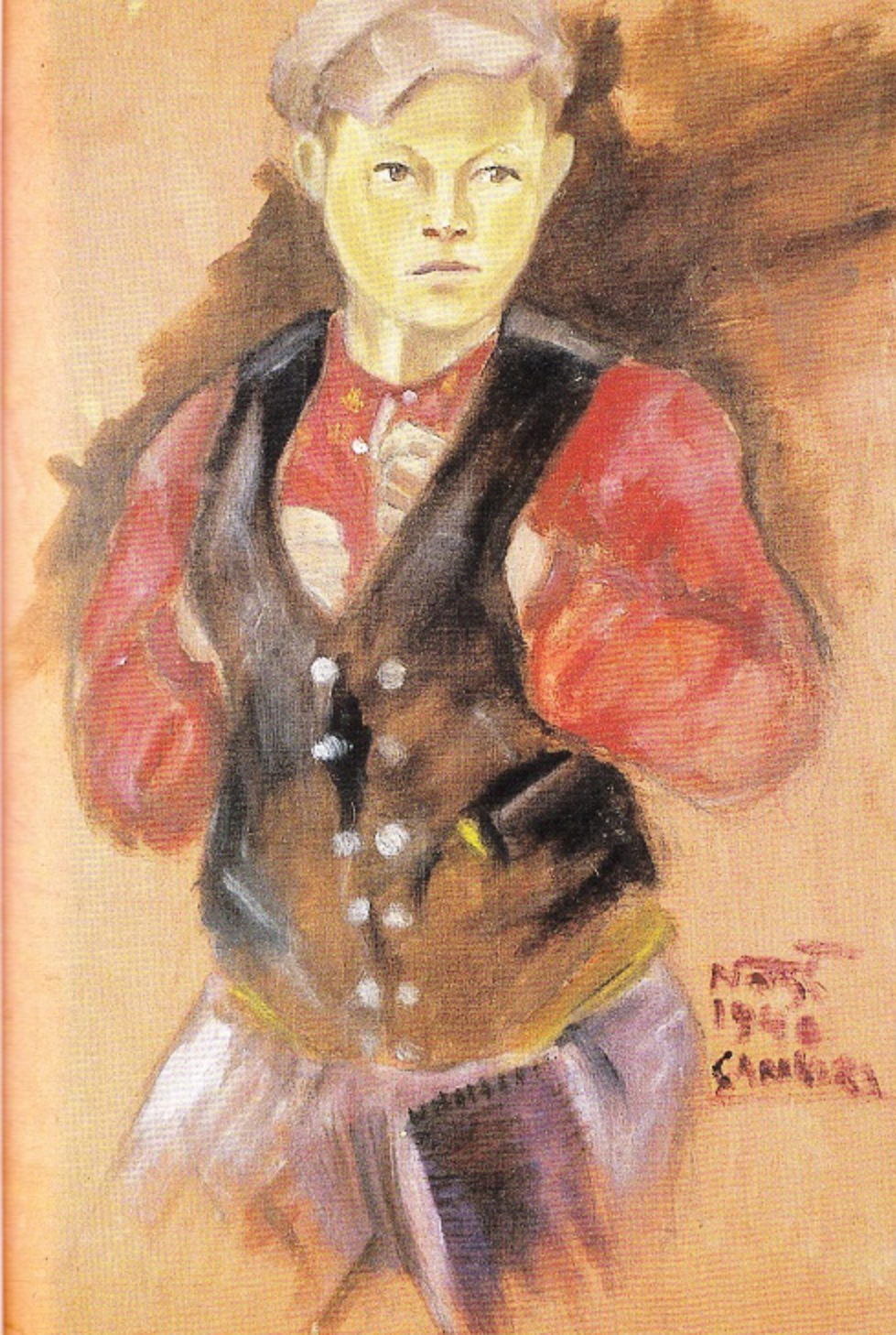
1939

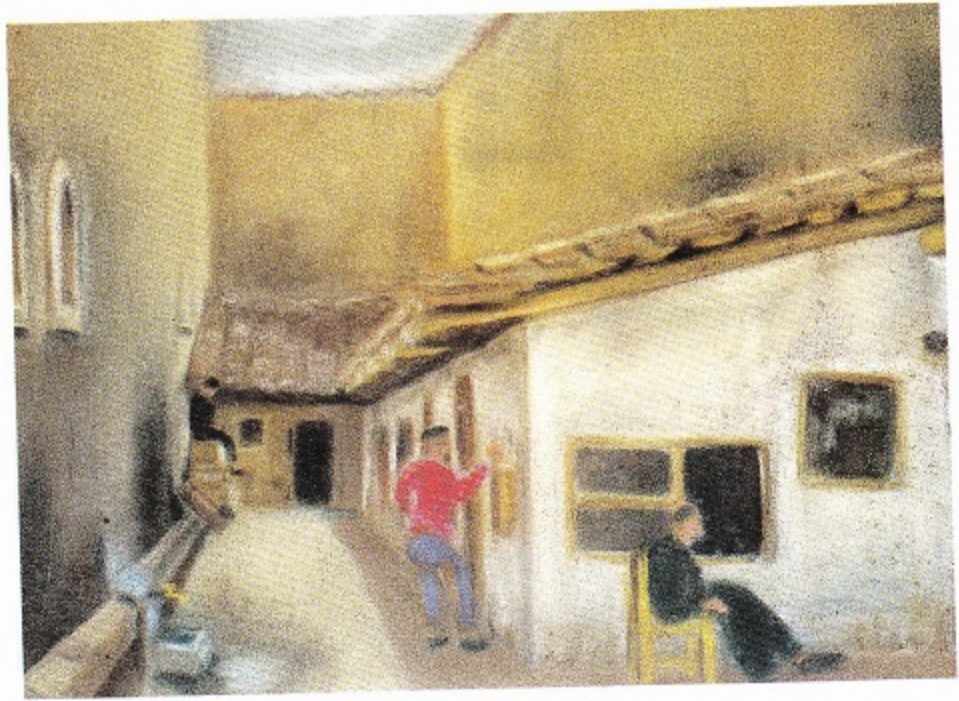
1939

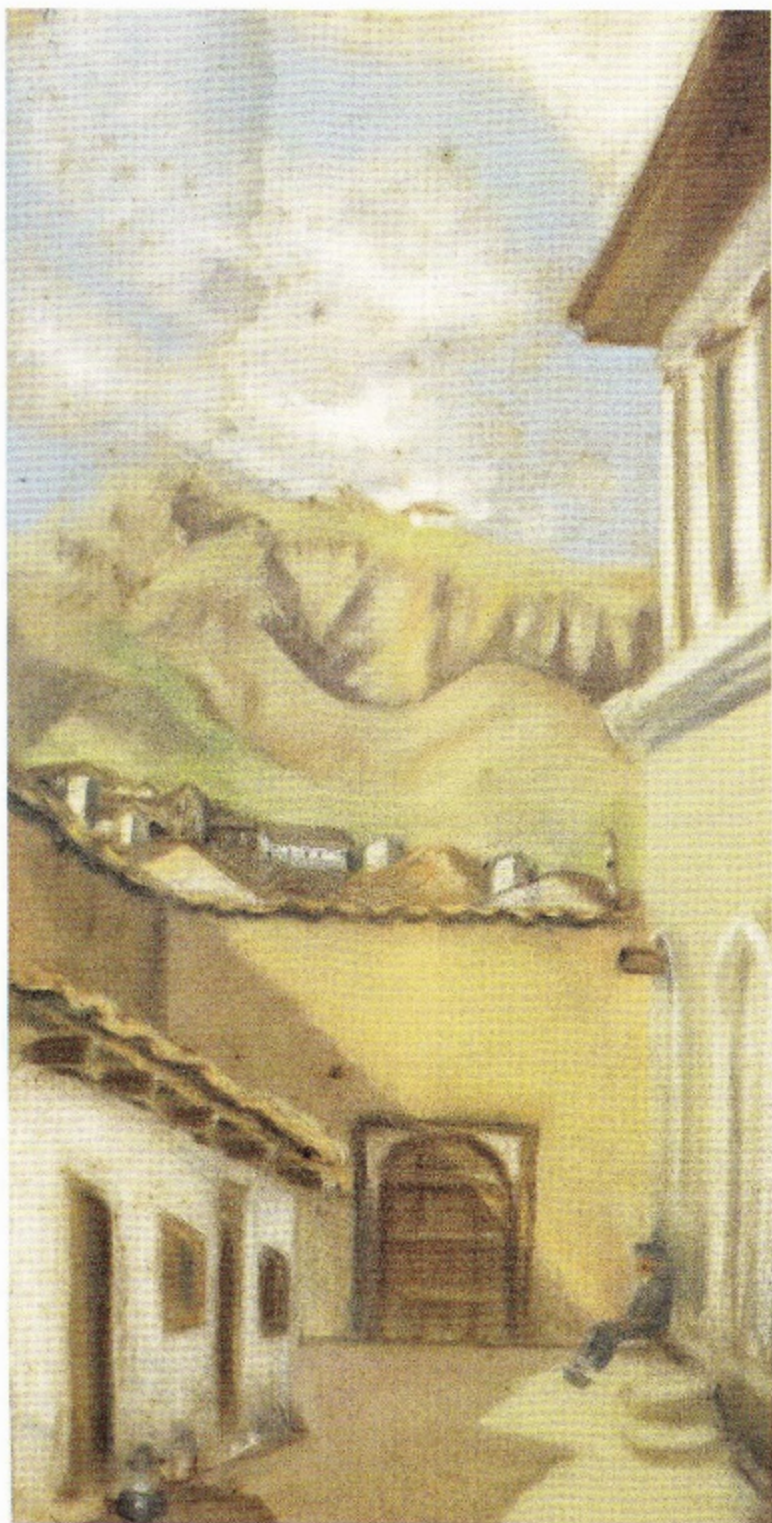
Çankırı, 1940, Mukavva üzerine guvaş, 25 x 18 cm

Çankırı Hapishanesi, 1940, Karton üzerine pastel, 30 x 19 cm

Yanda, Çankırı Cezaevi avlusunun işliklerden kapıya doğru görünümü. Nâzım'ın ünlü kedili fotoğrafı bu kapının önünde çekilmiştir. Biz görüşmeci gittiğimizde, sağda, adamın olduğu yerde oturup konuşurduk. Üstte, avlunun işliklere doğru görünümü. Bu işliklerde marangoz, aynacı, kalaycı, terzi, boncuk işlemeci gibi değişik uğraşlardan ustalar çalışırlardı.

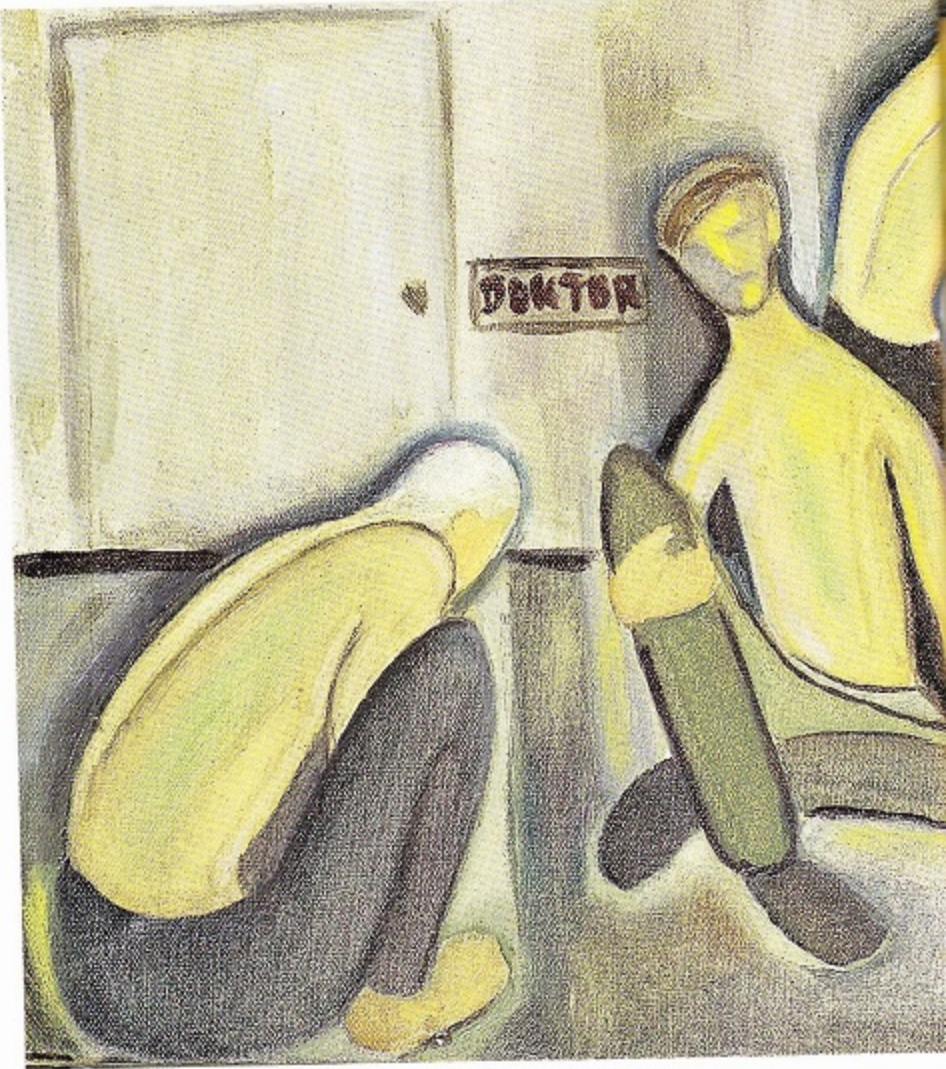
Çankırı Hapishanesi, 1940,
Karton üzerine pastel, 19 x 37 cm

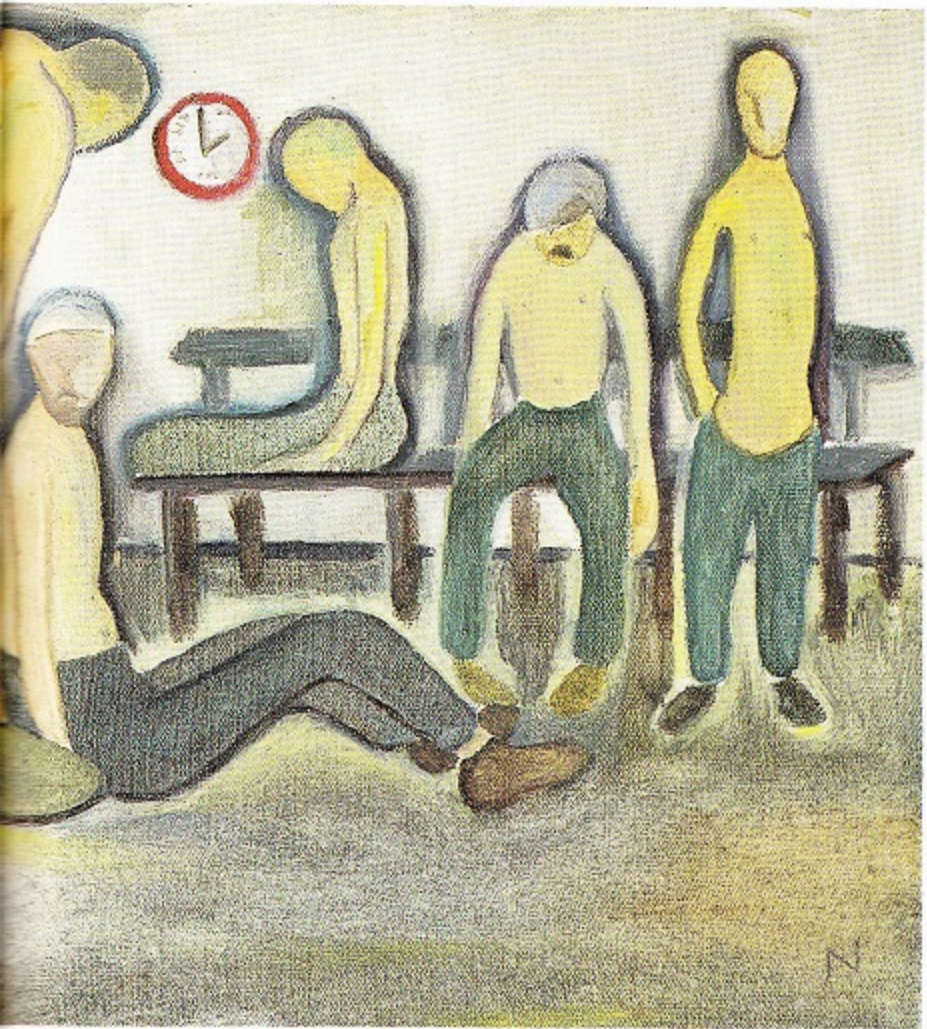
Kalaycı Dükkânı, Çankırı, 1940, Kâğıt üzerine pastel, 35 x 25 cm

Bursa, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 28 x 25 cm

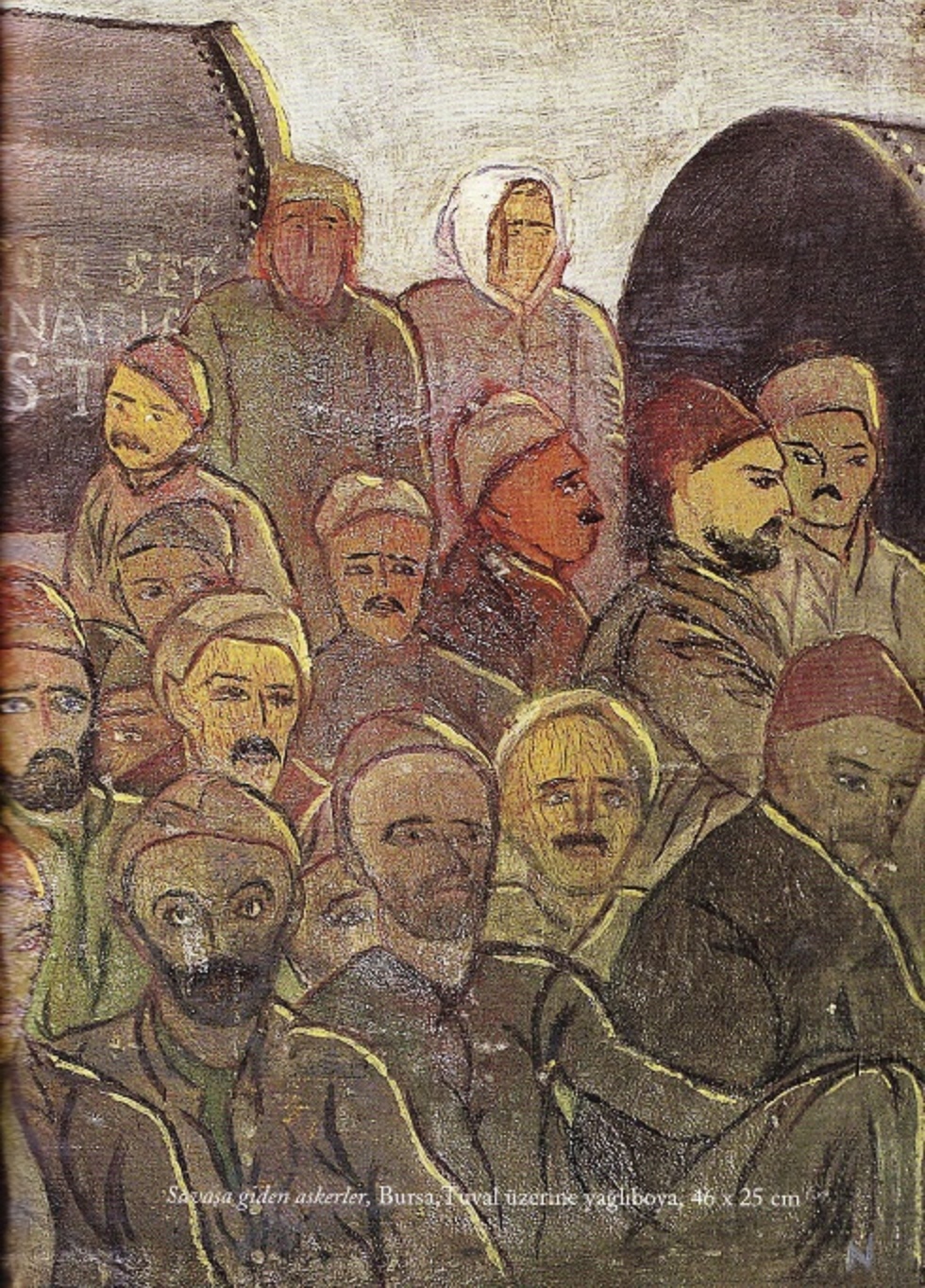

Nâzım'ın resimlerinde toplumsal bir bildiri yoktu. Yalnızca, Bursa Cezaevi'nde yaptığı iki resimde bunu denemiş, doktor kapısında sıra bekleyen hastalar ile savaşa giden askerleri renklerle etkili kılmaya çalışmıştı.

Sıra bekleyen hastalar, Bursa, Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 25 cm

Savaş giden askerler, Bursa, Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 25 cm

Nâzım her kitabı baştan sona okumazdı. Önce kitapla bir tanışma dönemi geçirirdi adeta. Karıştırır, orasından burasından okur, beğenmezse bir yana bırakırdı.

Annem onun eline aldığı kitabın başından, sonundan, ortasından birer bölümünü okuduğunu, beğenirse baştan başladığını söylerdi. “Sonunu bildiği kitabı nasıl okur insan!” diye de şaşardı.

Ama Nâzım öyle okuyordu. Kitabı beğendi mi sanki daha önce orasını burasını karıştırmamış gibi baştan sona okuyordu. Hoşuna giden yerleri anneme de okurdu. Beğenmekte uyuşamazlarsa biraz çekişirlerdi. Düşüncenin ağır bastığı konularda annem Nâzım’a pek karşı çıkmaz, bir öğretmene öğrencisinin davrandığı gibi davranırdı, ama beğeniye, özellikle de duygulara yönelik konularda, tartışmalar hep annemin duyarlılığına, sezgisine övgülerle son bulurdu.

Nâzım,

“Canım karıcığım, bir şiiri, bir romanı hiç kimse senin gibi anlayıp değerlendiremez,” diye onu göklere çıkarırdı.

Bu işi benim pek aklım almazdı. Karısına yağcılık ediyor gibi gelirdi. Örnekse okudukları bir romanı annemin Nâzım’dan daha iyi değerlendirebileceğine inanamazdım.

Gene de içime bir kuşku düşerdi. Çünkü bir gün bir yerde söylenip geçilen bir söz değildi bu. Hep yinelenirdi.

ARTHUR SCHOPENHAUER
(ARTÜR ŞOPENHAUER)

Aşkın Metafiziği

Kadınlara dair
Dünya hakkında
Fikirler

ÇEVİREN
TALÂT HAMDİ

Satış yeri
YENİ KİTAPCI
Ankara caddesi No. 85

SELÂMET MATBAASI
İSTANBUL
1935

Şiir, öykü yazmaya başladığımda, yazdığım her şeyi mutlaka anneme göstermem için bana da bayağı baskı yapmıştı.

Nâzım annemin okuduğu kitaplarla ilgili mektuplarından csinlenerek şiirler de yazardı. Örnekse “Don Kışot” şiiri öyledir.

Nâzım kitap okurken eli hiç durmazdı. Kitapların kapaklarına, kapak içlerine, boş sayfalara, kurşunkalemle çizimler yapardı. Bu herhalde bir tür düşünme yoluydu. Bana öyle gelirdi. Dalardı o çizimleri yaparken.

Geçen sene ölen KEMAL AHMEDİN

Ağlıyan Nar ile Gülen Ayva

İsmindeki hikâyesi çıkmıştır.

Bu hikâye: Türkiyede eşine tesadüf edilemeyecek bir nefasetle basılmıştır.

Bu hikâye: Türkiye matbuatında münakaşalar açılmasına sebep olmuştur.

Nefis bir kapak içinde papie kuşe üzerine basılan bu hikâyenin fiatı 10 kuruştur.

FIAT: 35 KURUŞ

DESENLER

Piraye'nin annesi Nurhayat Hanım,
Kâğıt üzerine kurşun kalem, 25 x 18 cm

Piraye'nin annesi Nurbayat Hanım,
Kâğıt üzerine renkli kalem, 15 x 20 cm

Nâzım Hikmet yapmış olduğu Orhan Kemal deseninin çevresini, arkadaşının Bursa Cezaevi'nden ayrılırken yazdığı şu şiirden dizelerle çevrelemiş :

KOMİK HÜRRIYET

Evet
demek
demek üç gün sonra
evet
senin dediğin

“Komik ve tatlı

H Ü R R İ Y E T!”

“Cânım efendim
Üstadım benim!”

Beton, demir ve tozlu ampulleri bırakmak birtakım insanlara!

Evet
bu hürriyet,
kampana, kilit gıcirtısı ve gardiyanlar
bütün bu şeyleri arkada bırakabilmek hasreti!

Fakat
sana mavi göklerin altından bakmak
seni hapisanede bırakmak!
Demirsiz ve kiltsiz,
ampulleri tozsuz ve gardiyansız bir başka nevi hapisanede ben.

Evet
senin dediğin hürriyet.
KO-MİK!

Trenler gelir, gider
istediğin caddeye düşürebilirsin gölgeni...

. . .
. . .

Hangi hürriyet?
Geç efendim
ilahi üstadım benim...

Bursa Cezaevi'nden ayrılırken
24 / EYLÜL / 943
Raşit Kemal

Orhan Kemal, Bursa, 1943,

Şeffaf kâğıt üzerine mürekkep, 12,5 x 19 cm

23.02.1940 tarihli mektubun ikinci sayfası : *Çankırı Cezaevi'nde Nâzım Hikmet, Kemal Tabir, Hikmet Kıvılcımlı'nın yattıkları oda.*
Kuşşunkalem, 23 x 29,5 cm

NÂZIM'IN EL İŞLERİ

Nâzım, Piraye'ye yazdığı bir şiirinde şöyle der :

Ne güzel şey hatırlamak seni.

Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yinc :

bir çekmece

bir yüzük,

ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.

Uzakta kaldığı sevdiklerine, onları düşünerek el işleri yapmak, salt şiirsel bir söz değil, gerçek bir olaydı Nâzım için.

Piraye'ye gönderdiği kendi elinden çıkma armağanlar pek çoktu.

Ben onun dokuduğu kumaştan annemin diktiği beyaz bir pantolonu birkaç yaz giymiştim.

Suzan için ceviz ağacından oyduğu pudralığın ise, üstüne bir atlı deseni çizdiği aynasını da kendi dökmüştü.

Piraye için yapılmış kâğıt ve kalemlik.

36 x 29 cm

Cezaevlerinde bir yolunu bulup işliklere sokulur, ustalarla dostluk kurar, önce onlara çırak olup işi kavrar, geleneklerini, olanaklarını öğrenir, sonra yenilikler düşünmeye, öneriler getirmeye başlardı.

Oymalarında çeşitli ağaçlar kullanıyor, ama sanırım en çok ceviz ağacını seviyordu.

Bir gün, bakıyordunuz, kıl testere kullanarak bir tepsi yapmış, bir gün, bakıyordunuz, bir yontucu gibi keskilerle çalışarak bir kutu ya da bir yüzük oymuş.

Piraye için yapılmış yüzük

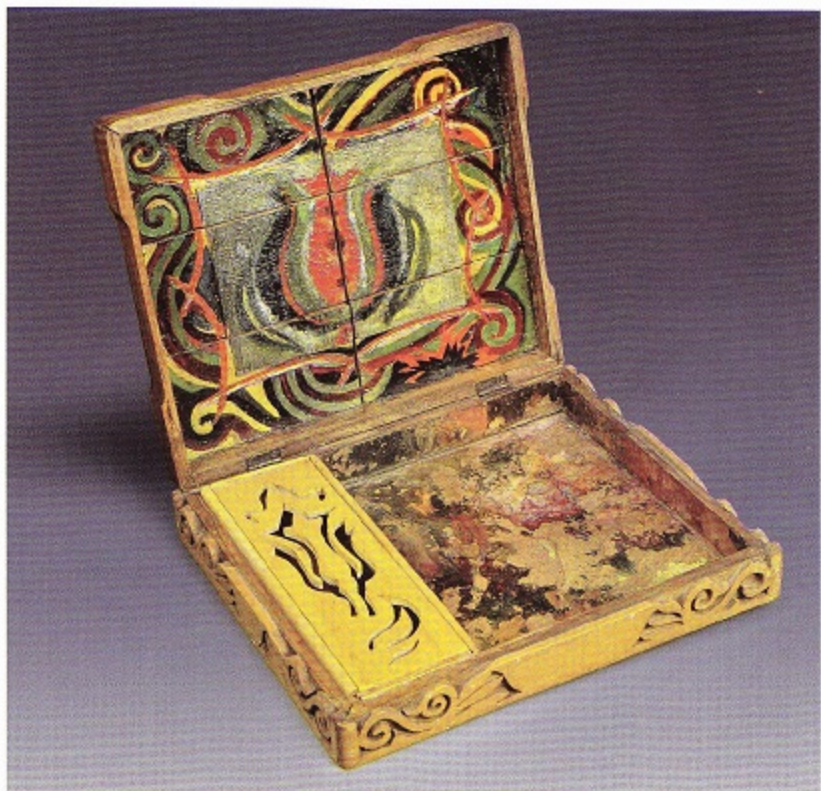
3 x 2,5 x 2,5 cm

Piraye için yapılmış ceviz oyma tepsi.

31 x 20 cm

Piraye için yapılmış kutu.

26 x 22 x 7 cm

Piraye için yapılmış ceviz kutu.

22 x 12 x 11 cm

Kapakta cam üzerine resim

Piraye için yapılmış kutu.

30 x 24 x 5 cm

Piraye için yapılmış çanta

41,5 x 27 x 14 cm

Piraye için yapılmış aynalı ceviz kutu.

28 x 12 x 7 cm

Suzan için yapılmış aynalı pudralık.

6 x 6,5 x 4,5 cm

Bir ampulün içini çıkarıp çevresini boncukla kaplıyor, düz yerde dikine durabilmesi için gene boncuktan yuvarlak bir taban işliyor, üstüne de cevizden bir kapak konduruyordu.

Boncukla yaptığı saatlikler bayağı usta işiydi.

NÂZIM'IN SAATI

Nâzım'ın "Bir Cezaevinde, Tecritteki Adamın Mektupları" adlı ünlü şiiri şöyle başlar :

Senin adını

Kol saatımın kayışına tırnağımla kazıdım.

Malum ya, bulunduğum yerde

ne sapı sedefli bir çakı var,

(bizlere âlât-ı katia verilmez),

ne de başı bulutlarda bir çınar.

Belki avluda bir ağaç bulunur ama

gökyüzünü başımın üstünde görmek

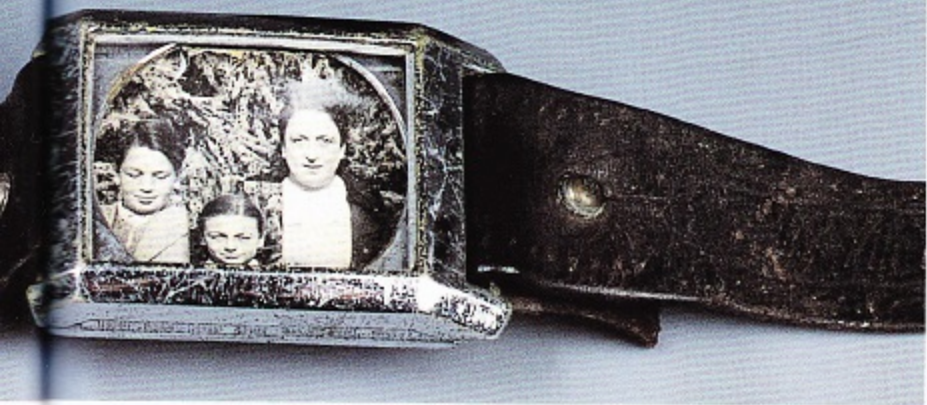
bana yasak...

Burası benden başka kaç insanın evidir?

Bilmiyorum.

Ben bir başıma onlardan uzağım,

hep birlikte onlar benden uzak.

Gene Nâzım'ın Ankara Merkez Komutanlığı
Cezaevi'nden, 24 Mayıs 1938'de Piraye'ye yazdığı
mektubun ilk sözleri de şöyledir :

“Karıcığım,

“Kol saatım bozuldu. Ben de mekanizmayı çıkardım ve
çerçevenin içine sizin resimlerinizi koydum. Şimdi saate
bakmıyorum, çünkü saat mefhumunu zaten yavaş yavaş
kaybetmekteyim, saate bakmıyorum, bileğimde senin
mini mini başına bakıyorum.”

Yukarda gördüğünüz bu çileli saatin kayışında
Nâzım'ın tırnağıyla kazıdığı “Piraye” adı belli belirsiz
okunuyor. İçine ise Memet ile Piraye'nin birlikte çekilmiş
bir fotoğrafları konmuş, ikisinin arasına da Suzan'ın başka
bir fotoğraftan kesilmiş başı yerleştirilmiş.

DEFTERLER

6,2 x 9,1 cm

1937'de İstanbul Tutukevi'nde
Nâzım Hikmet'in Cebindeki
Not Defteri

PIRAYE
RAN

denin

George Ray

Prapran
Prapran

Tabling Judy

PÍRAVE
RAHO

B...

...

Piraya Virgin Ray

زینک انار و من نه اندر
بر شکایت یا بچند ضرر
در دین قمار
- شایسته خنده زار
را نه و دو بار
کلیس

زینک انار و

که

سوزان و فانی
مگر خدایم

چون که من را کیم

و صفت از کلام

در دین به سینه
بدین

سینه دیان و دل

الحمد لله الذي جعل

والمحمد والباقر
عليهما السلام

والمحمد والباقر
عليهما السلام

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

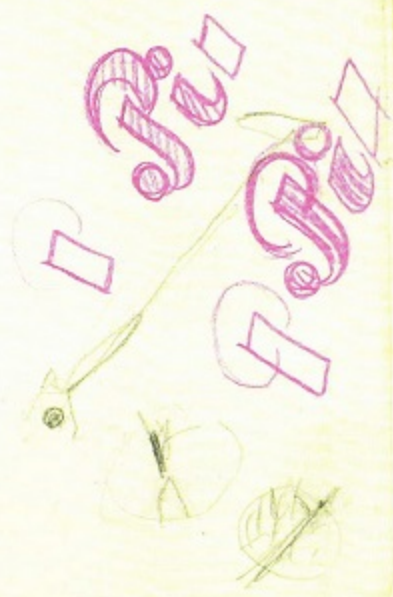
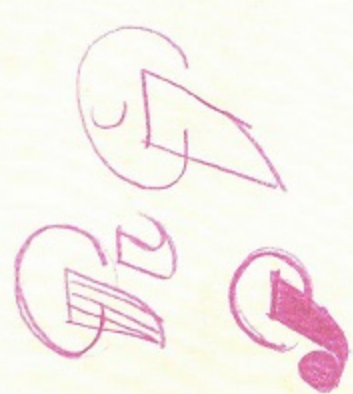
الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

الحمد لله الذي جعل

کتابخانه
مکتبہ اسلامیہ

کتابخانه

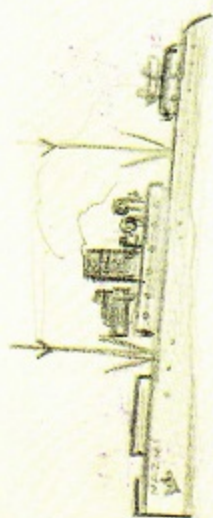
1937

ISTANBUL
TEVKİFANE

Pica

Pica

sun post

operative

shrub

Building

Building

Building

Building

TALIXSIZ
MUSTAFA
NING GEMISI

Scrap Paper

Talixsiz
Yusuf

G

Talixsiz
Yusuf

Talixsiz

Talixsiz

Talixsiz
Yusuf

Talixsiz
Yusuf

Talixsiz
Yusuf

Yusuf

Piraye

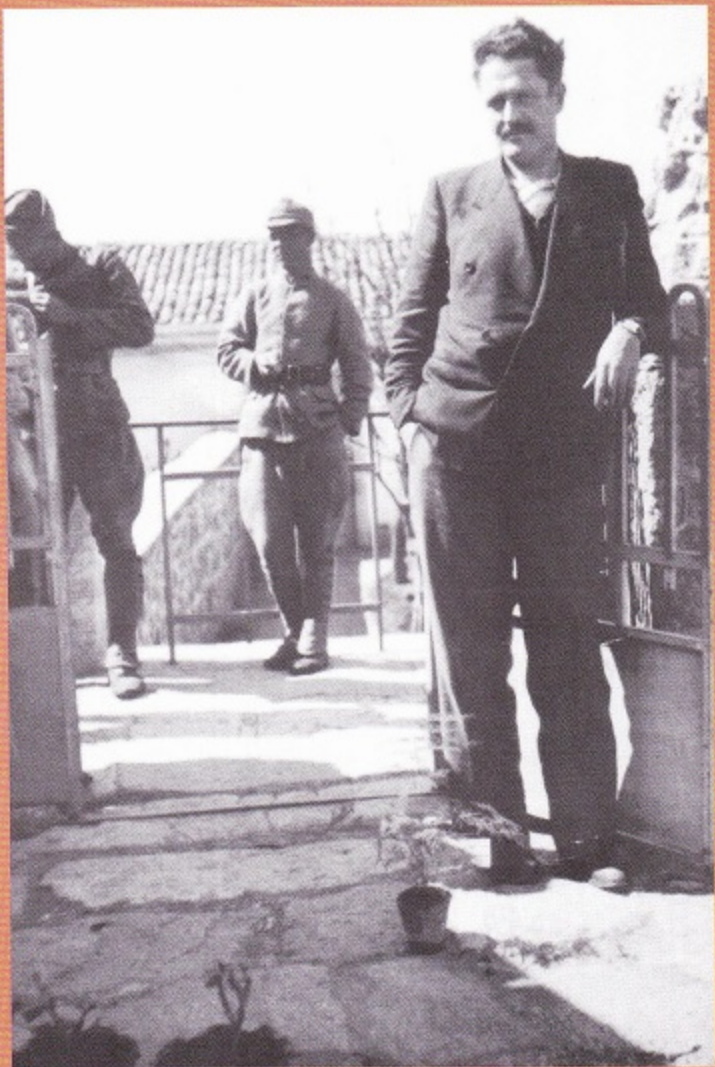

Yusuf

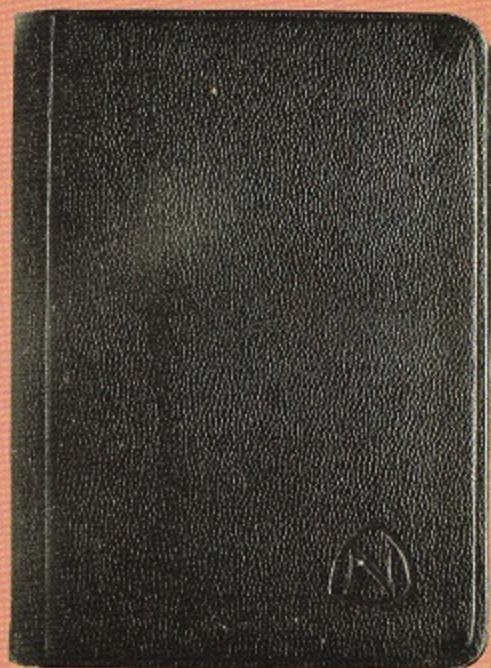
Yusuf

Yusuf

Talixsiz
Yusuf

Nâzım Hikmet Ankara Merkez Komutanlığı
Cezaevi Bahçesinde

8,2 x 11,6 cm

1938 Harp Okulu Komutanlığı Mahkemesi'nde
Nâzım Hikmet'in Cebindeki
Not Defterinden Sayfalar

Tarihî Eserler, 1918-19 - Cansanlar

$$||| + ||||| - ||||| - ||||| - ||||| + \boxed{3}$$

~~|||||~~ - 1 - ~~|||||~~ - ~~|||||~~ [20]

[illegible]

1111

... to ...

23 11 13

۱۵۱

18 June

[illegible]

V

11.10.1911 i mörk last 12. Satt 11.10.1911 till
mattkåren kl. 12.15. Satt till kl. 12.15. Satt till kl. 12.15.
12.10.1911 i mörk last 12. Satt 11.10.1911 till
mattkåren kl. 12.15. Satt till kl. 12.15. Satt till kl. 12.15.

16.10.1911

17.10.1911

18.10.1911 14.10.1911

18.10.1911 14.10.1911 14.10.1911
18.10.1911 14.10.1911 14.10.1911
18.10.1911 14.10.1911 14.10.1911

14.10.1911 14.10.1911

14.10.1911 14.10.1911 14.10.1911
14.10.1911 14.10.1911 14.10.1911
14.10.1911 14.10.1911 14.10.1911

14.10.1911 14.10.1911

14.10.1911 14.10.1911

14.10.1911 14.10.1911

23. kinnus 18.10

-
- 23 - 18.10 de jään
ne olaski dija lüsi rügeru
24 - 18.10 de idakeid
Mäetähtedele
25 - 18.10 de
26 - 18.10 de
27 - 18.10 de
28 - 18.10 de
29 - 18.10 de
30 - 18.10 de

~~31 - 18.10 de~~
~~1 - 18.10 de~~

Ömer Deniz'in sorgusu sırasında
Nazım'ın tuttuğu notlar :

- 1) Bana uğramak hatirene
gelmes
- 2) Büyüklük ve sahtekarlık
- 3) a) aradığınız her şey
altı okta'dır demisin.
- c) Nâzım'ın hareketin
siyasi akidesi benimki-
nin yanında çürük
kalır
- 5) b) sözde
öçünde ilkönce
komün cumhuriyeti.
sonra komunizmi.
getireceğiz (!) demisin
- 6) c) bu ifadeyi zannedim
bu ikinci ifadeyi üçüncü
ve dördüncü hakeim dedi

ifadesiyle reddedip
brun: ifadesi
Hlodi

ایک افادہ کے ذریعہ
عناقد (کثیر) نے یہ ثابت کیا
میں نے اس کو دیکھا وہ کچھ بگڑا
میں نے اس کو دیکھا وہ کچھ بگڑا
وہ بگڑا ہے کہ وہ کچھ بگڑا
تو وہ کچھ بگڑا ہے
فرد (مختلف) کے لئے
میں نے اس کو دیکھا وہ کچھ بگڑا
میں نے اس کو دیکھا وہ کچھ بگڑا
میں نے اس کو دیکھا وہ کچھ بگڑا
میں نے اس کو دیکھا وہ کچھ بگڑا

Tazantzi
28 allat
sant 10
Sale
29 allat
sant 10
15 Ave

Verenigde Staten in de arroyo
tegenwoordig en bij de kagyle
de chahukaradym al nassakam

~~de lito nassakam~~
artik nassakam arasendogon

degenatatus was gelien
nassakam geingit mitselen
kassakam kanakak

nassakam abindurinde ook

Bo aksam
maksam nassakam de nassakam
nassakam nassakam

degenatatus was gelien
nassakam geingit mitselen

Bo aksam
maksam nassakam de nassakam

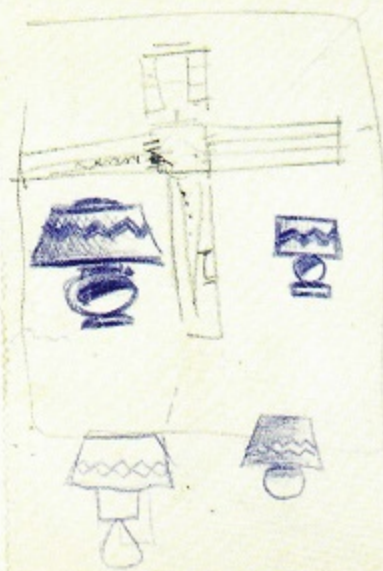
Yargıçlardan biri mi ?

Yargıçlardan biri mi ?

Yargıçlardan biri mi ?

14 5 2
4 5 1
7 0 1
5 6
6 3 0
2 2
9 1

Çarmıha gerilen İsa mı ?

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Ensa sağıyla boprağa dırdım
 jünse jünse dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.
 Bu anda ne dırdım dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Bu gün pazar
 Bu gün beni döl defa jünse ekvordılar
 Velenimünde ilk defa jünse jünse ekvordılar
 Bu kadar masat
 Bu kadar kışkıl dıjuna sapsarak
 kemelidim vasa dırdım.

Nâzım Hikmet’in şiirleri daha yazılmaktayken, son biçimlerini almadan cezaevi duvarlarından dışarı sızardı. Kendi de gerçi bir iki kişiye gönderirdi – karısı Piraye’ye, çok güvendiği bir avukat arkadaşına – ama şiirler son biçimini alınca... Oysa dostları, meraklılar, şiire düşkün cezacvi görevlileri, bitmiş bitmemiş, ellerine ne geçse kopya ederlerdi. Sonra da o şiirler kopya edile edile elden ele dolaşır, bu arada da, tabii, değişikçe değişirdi.

Nâzım Hikmet’in kendisinin de şiirlerinde sonradan düzeltmeler yaptığı doğrudur – çıkarır, ekler, değiştirirdi. Ama asıl kargaşa, bitmemiş, son biçimini almamış şiirlerin elden ele dolaşmasından, bu arada, kopya edenlerin dikkatsizliklerinden doğdu. Üstelik ezberlendi de o yanlış kopyalar. Orada burada basıldı da... Hele Bulgaristan’da Türkçe basılan kitaplar... Yenir yutulur şeyler olmayan, korkunç yanlışlar için kimileri, “Nâzım Hikmet öyle düzeltmiş anlaşılan,” demek anlayışsızlığını, şiirsizliğini göstererek “incelemeci zevksizliği”nin doruklarına ulaştılar. Bazı ezberciler de yirmi beş yıl önce yanlış kopyaları ezberlemiş olabileceklerini akıllarına bile getirmeden, bana, “Şiirleri yanlış basıyor, yirmi beş yıldır ezbere bilirim ben onları,” gibilerden haberler gönderdiler. Bu arada, ünlü “Bugün Pazar” şiiri için de ileri geri konuşanlar oldu.

“Bugün Pazar” şiiri 1938’de Ankara Merkez Komutanlığı Cezaevi’nde yazılmış. O günlerde Nâzım Hikmet’in cebinde

olan küçük bir not defterinde bu şiirin ilk çalışmaları var.
Şairin el yazısıyla :

Bugün ilk defa güneşe çıkardılar beni.
Ve ben ömrümde ilk defa güneşin benden bu kadar uzak
gökyüzünün bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum.
Dayadım sırtımı beyaz duvara.
Birdenbire tuhaf bir hatıra :
deniz.

Ve işin en aşağılık tarafı şu ki yavrum
galiba yalnızlığa alışıyorum.
Artık

bana kâfi geliyor zaman zaman
yerimden kımıldanmadan
bir (okunamadı)
bir de bir kutu kibrit, bir paket cıgara
sonra bir de bıyıklarımı çiğneyerek
düşmek dalgalara.

Nâzım Hikmet bu şiirde önce bazı sözcüklerin üstünü çizmiş, bir iki değişiklik yapmış, sonra “deniz” sözcüğüne kadar olan bölümün üstüne birbirine paralel üç çapraz çizgi çekmiş. Zaten şiirin ordan yukarsı başka kalemle, aşağısı başka kalemle yazılmış.

Soldaki sayfada şiirin daha gelişmiş bir biçimi :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum.

dayadım sırtımı duvara.

Toprak, güneş ve ben.

Ve ben artık hiçbir şeyi

hattâ seni bile düşünmezken

takıldı birdenbire gözüm

birbiri ardınca bozkırın ufkundan sökölüp

ağır beyaz yelkenler gibi gelen bulutlara.

Bu anda bir hatıra :

deniz.

Hürriyeti, ışıltısı, kokusu.

Bu şiirin de “Toprak, güneş ve ben” dizesine kadar olan bölümü birbirine paralel altı çapraz çizgiyle çizilmiş, ondan aşağısı çerçeve içine alınmış. Sola doğru dört sayfa ötede oldukça gelişmiş bir biçim :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum
dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara,
ne baş aşağı, ne baş yukarı.

Bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.

Sade toprak, güneş ve ben.

Bu anda yeter bana bu kadarı

bahtiyarım.

Nâzım Hikmet şiirin onuncu dizesi ile on üçüncü dizesini,
bir de “sade” sözcüğünün üstünü çizmiş. Böylece de son
biçimine oldukça yaklaşmış. Silinen yerleri çıkarıp okuyalım :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum

dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara,

bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.

Toprak, güneş ve ben.

Bahtiyarım.

Nâzım Hikmet'in not defterinde bu şiirin başka taslağı
yok. Kurtuluştan Sonrakiler adlı antolojide basılıp okur önü-
ne basılı olarak ilk çıkışı ise şöyle :

Bugün Pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa

gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygı ile toprağa oturdum.

Dayadım sırtımı beyaz duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara

bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.

Toprak, güneş ve ben...

Bahtiarım.

Görüldüğü gibi, en önemli değişiklikler üçüncü dizenin ikiye bölünmesi, bir de “Dayadım sırtımı duvara” dizesine “beyaz” sözcüğünün eklenmesi.

Nâzım Hikmet *Dört Hapiseden* adlı kitabını hazırlarken bu şiiri “Ankara” bölümüne almış. Tıpatıp şöyle* :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

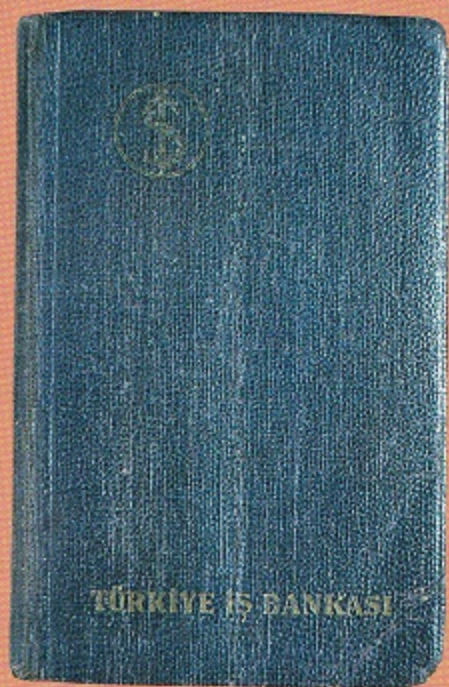
Sonra saygıyla toprağa oturdum,

dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben...
Bahtıyarım...

Şiirin en son, en doğru biçimi budur. “Yeni Dergi”de de böyle yayımlanmıştı. Ama *Dört Hapisaneden* kitabına alırken sondan üçüncü dizeye “ne kavga” sözünü yeniden ekledim. Şairin Fransa’da bu şiiri plağa okurken o dizeyi “bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım” diye okuduğu söyleniyordu. Doğru mu, yanlış mı, araştırmadım, çünkü o dize “ne kavga” sözü eklenince çok daha güzelleşiyor. Bir de, “dayadım sırtımı duvara” biçimi bana “dayadım sırtımı beyaz duvara” biçiminden daha güzel görünüyor. Zaten şair bu ikincisini yalnız ilk taslakta kullanmış, sonrakiler hep “dayadım sırtımı duvara”.

(*) Kitaplara alınırken “Bugün Pazar” şiirinin 4, 5, 6. dizeleri sayfaya sığmadıkları için genellikle daha içeri çekiliyor. Burada şairin müsveddesindeki biçimi aynen koruduk.

7,3 x 11,4 cm

1938 'de
Nâzım Hikmet'in Cebindeki
İş Bankası Acendasından Sayfalar

TÜRKİYE İŞ BANKASI

ANKARA

1921

15-5m

TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.

Kapital (Tamamen ödenmiş) T. L. 5.000.000

Rezerv 3.250.000

MERKEZİ: ANKARA

SUBELER

Ankara	Yenişehir	İstanbul	Beyoğlu
Adana			Gayazlı
Afyonkarahisar			Kadıköy
Akhisar		İzmir	Pekeliler
Ağrı		İzmir	
Ayvalık		Kütahya	
Bafra		Kütahya	
Balıkesir		Malatya	
Beyazıt		Manisa	
Bursa		Milâs	
Ceyhan		Nazilli	
Diyarbakır		Ordu	
Erzurum		Ödemiş	
Eskişehir		Samsun	
Gaziantep		Sivas	
Giresun		Samsun	
İnegöl		Trabzon	
İstanbul		Uşak	
	Galata	Zonguldak	

ECNERİ MEMLEKETLERDE:

İskenderiye Hamburg

Telegraf adresleri

Umum Müdürlük: Tah
Türkmenlik çubukları: İz
Ticaret borsasındaki: İşbank

ACENDA SAHİBİNİN

İsmi *Hasan Hikmet*

Adresi *Kasım Çelebi*

Telefon No. *1500*

Bankadaki hesap numarası *1500*

Çek defteri numarası *1500*

Hayat sigorta poliçe numarası *1500*

Kaza sigorta poliçe numarası *1500*

Otomobil numarası *1500*

Otomobil ehliyetnamesi *1500*

Pazar

17

Pazartesi

18

Salı

19

Çarşamba

20 €

Perşembe

4

Cuma

5

Cumartesi

6

Notlar

Pazar

6

Pazartesi

7

Salı

8 €

Çarşamba

9

Perşembe

17

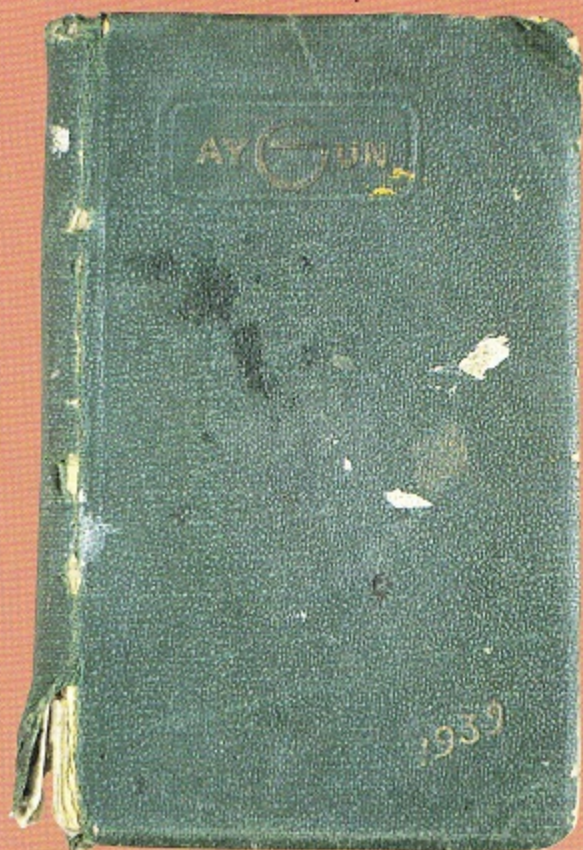
Cuma

18

Cumartesi

19

Notlar

8,5 x 13,3 cm

1939 'da Nâzım Hikmet'in Cebindeki
Memduh AYGÜN Ajandasından Sayfalar

1939

31 Comae-Va.

NO. 1

6. 1st 1st 1st 1st 1st 1st
1st 1st 1st 1st 1st 1st
1st 1st 1st 1st 1st 1st

1939

1. Corvati - 8a

$$\begin{array}{r} 365 \\ 28 \overline{) 10080} \\ \underline{840} \\ 1680 \\ \underline{1520} \\ 1600 \\ \underline{1520} \\ 80 \\ \underline{72} \\ 80 \\ \underline{72} \\ 80 \\ \underline{72} \\ 80 \end{array}$$

1939

Nisan • Avril

3 Cumartesi - Sa.

8- Penicillium
downy
if Penicillium
a- Penicillium
Pen-
John - on the down
f
downy.

P-1 - 100% white
white - 100%
white

1939

Son Teşrin - Novembre

5 Pazar - Di.

بیانیت سرحدی شریعت
 یار بدین شریعت خدایت ازین شریعت
 ایثاریه اودود
 صیغه بدین ای شریعت
 ابرو در ایدو

چهرت بیت - رادو - شریعت
 شریعت - رادو - شریعت
 چهرت بیت - رادو - شریعت
 یار بدین شریعت خدایت ازین شریعت
 ایثاریه اودود
 صیغه بدین ای شریعت
 ابرو در ایدو
 بیانیت سرحدی شریعت
 یار بدین شریعت خدایت ازین شریعت
 ایثاریه اودود
 صیغه بدین ای شریعت
 ابرو در ایدو

İlk Kânun - Décembre

1939

17 Pazar - Di.

İlk Kânun - Décembre
 17 Pazar - Di.

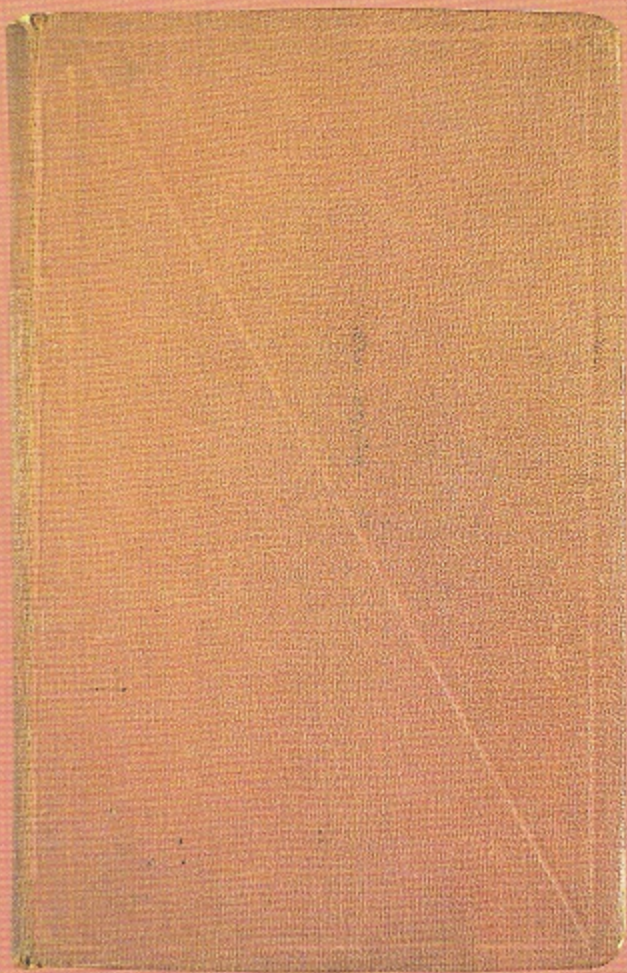
İlk Kânun - Décembre
 17 Pazar - Di.

1939

İlk Kânun - Décembre

24 Pazar - Di.

9,8 x 15,5 cm

1940 'ta Nâzım Hikmet'in Piraye'ye Bayram Armağanı
Olarak Düzenlediği Şiir Defterinden Sayfalar

karuğuma gese kalmas
bayram hediyesi

1940-10 ikinci topru

Var

Defterin ilk sayfası

ÇANKIRIDAN
PİRAYEYE
MEKTUBLAR

Çankırı - 1940

Defterin kapak sayfası

Memleketimden İnsan Manzaraları'nın çekirdeği olan
"Meşhur Adamlar Ansiklopedisi"
bu defterde bulunmuştur.

MEŞHUR ADAMLAR ==
ANSİKLOPEDİSİ

★

1940 — ŞANKIRI

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi'nin kapak sayfası

HATİCE - (Piraye, Pirayende.)

Doğum yeri neresi,

kaş yasında?

Sormadım,

düşünmedim,

bilmeyorum...

Dünyanın en iyi kadını,

dünyanın en güzel kadını,

benim karem.

(Bu bahiste

realite umrunda değil).

1940 senesi Eylül ayı ortalarında

Çankırı hapishanesinde bağlanan bulutal

ona iltihaf edilmiştir.

*

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi'nin ilk sayfası

Yumusaklı.
Sevindiler oğlan olduğuna.

Yerke çıkmadan
Tuzdagan dibinden güneşe baklı.
"Öğrendi toprakta yatmasını.

E, karanlıksa da tenüz
Ato prah güzeldi..

•

1941'e kadar..

(SONU VAR...)

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi'nin son sayfası

“Attığın taş dediğin kuşu vurmuyor.”

Resimler: Piraye, 1940 (ön kapak)

Bursa Cezaevinde, 1946 (arka kapak)

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN
(0212) 281 10 27

ISBN 975-08-0221-7

